

Sygn. akt III C 1675/08

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 grudnia 2013 roku

Sąd Okręgowy Warszawa- Praga w Warszawie III Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Błażej Domagała

Protokolant: Kinga Kosicka

po rozpoznaniu w dniu 27 listopada 2013 roku w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa R. R. (1), E. W. (1)

przeciwko (...) S.A. w L., (...) S.A. w R.

o zapłatę i nakazanie

1. zasądza od pozwanego (...) S.A. w R. na rzecz powodów R. R. (1) i E. W. (1) kwoty po 96.459,08 (dziewięćdziesiąt sześć tysięcy czterysta pięćdziesiąt dziewięć 08/100) z ustawowymi odsetkami od kwoty 34.575,31 (trzydzieści cztery tysiące pięćset siedemdziesiąt pięć 31/100) złotych dnia 4 lutego 2008 r. do dnia zapłaty i od kwoty 61.883,77 (sześćdziesiąt jeden tysięcy osiemset osiemdziesiąt trzy 77/100) złotych od dnia 26 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty - na rzecz każdego z nich;
2. zasądza od pozwanego (...) S.A. w L. na rzecz powodów R. R. (1) i E. W. (1) kwoty po 176.826,91 (sto siedemdziesiąt sześć tysięcy osiemset dwadzieścia sześć 91/100) złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 26 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty - na rzecz każdego z nich;
3. nakazuje pozwanemu (...) S.A. w L. usunięcie na swój koszt linii energetycznej SN 15KV wraz z trzema słupami, o długości 301 m, usytuowanej na stanowiącej przedmiot współwłasności powodów R. R. (1) i E. W. (1) nieruchomości składającej się z działek ewidencyjnych nr (...) z obrębu 31, położonej w W. przy ul. (...). Niepodległości, dla której prowadzona jest przez Sąd Rejonowy w Wołominie księga wieczysta nr (...), oznaczając termin spełnienia świadczenia na 36 (trzydzieści sześć) miesięcy od dnia uprawomocnienia się wyroku w niniejszej sprawie;
4. w pozostałym zakresie oddala powództwo;
5. zasądza od pozwanego (...) S.A. w R. na rzecz powódki E. W. (1) kwotę 3.714,90 (trzy tysiące siedemset czternaście 90/100) złotych, tytułem zwrotu kosztów procesu;
6. zasądza od pozwanego (...) S.A. w L. na rzecz powódki E. W. (1) kwotę 6.899,10 (sześć tysięcy osiemset dziewięćdziesiąt dziewięć 10/100) złotych, tytułem zwrotu kosztów procesu;
7. zasądza od pozwanego (...) S.A. w R. na rzecz powoda R. R. (1) kwotę 3.714,90 (trzy tysiące siedemset czternaście 90/100) złotych, tytułem zwrotu kosztów procesu;
8. zasądza od pozwanego (...) S.A. w L. na rzecz powoda R. R. (1) kwotę 8.399,10 (osiem tysięcy trzysta dziewięćdziesiąt dziewięć 10/100) złotych, tytułem zwrotu kosztów procesu;

9. poleca zwrócić nierozliczone kwoty wpłacane przez strony tytułem wydatków (wynagrodzenia biegłych): 5.617,92 (pięć tysięcy sześćset siedemnaście 92/100) złotych powodom, zaś 7.613,06 (siedem tysięcy sześćset trzynaście 06/100) pozwanym;

10. nakazuje pobrać od (...) S.A. w R. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie kwotę 3.530,71 (trzy tysiące pięćset trzydzieści 71/100) złotych, tytułem części nieopłaconych wydatków – wynagrodzenia biegłych;

11. nakazuje pobrać od (...) S.A. w L. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie kwotę 7.193,32 (siedem tysięcy sto dziewięćdziesiąt trzy 32/100) złotych, tytułem części nieopłaconych wydatków – wynagrodzenia biegłych.

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 31 stycznia 2008 r. R. R. (1) i E. W. (1) wnieśli o zasądzenie od pozwanego Zakładu (...) S.A. kwot po 68.261 zł na rzecz każdego z nich z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, a także nakazanie pozwanemu usunięcia na jego koszt linii energetycznej średniego napięcia 15KV wraz z trzema słupami o długości 301 m, usytuowanej na działkach ew. (...) położonych w W. przy Al. (...), objętych KW (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Wołominie. Dla uzasadnienia roszczenia powołali się na przysługującą im współwłasność w/ w nieruchomości, zajęcie jej w części przez pozwanego bez jakiegokolwiek tytułu prawnego poprzez wybudowanie powołanej linii energetycznej. Wobec tego dochodzili wynagrodzenia za okres luty 1998 r. do końca 2001 r. stosowanie do swoich udziałów we własności. Ponadto na podstawie art. 222 § 2 k.c. domagali się usunięcia linii średniego napięcia.

W trakcie postępowania powództwo ulegało modyfikacjom, co wiązało się również ze zmianami podmiotowymi po stronie pozwanej oraz dopozwaniem kolejnej spółki.

Pismem z dnia 25 listopada 2009 r. (k. 204) powodowie domagali się zapłaty od (...) S.A. (obecnie (...) S.A. w R.) za okres od 1 lutego 1998 r. do 30 czerwca 2007 r., zaś za okres od dnia 01.07.2007 r. (omyłka pisarska w piśmie dotycząca miesiąca „86”) do dnia wyrokowania od (...) Sp. z o.o. (obecnie (...) S.A. w L.). W piśmie tym nie sprecyzowano kwot jakich powodowie dochodzą tytułem zapłaty. Na rozprawie 23 września 2009 r. sprecyzowano roszczenie dotyczące usunięcia linii energetycznej w ten sposób, że skierowano je jedynie do (...) S.A.

Powództwo o zapłatę zostało sprecyzowano co do wysokości dochodzonych kwot na rozprawie dnia 26 czerwca 2013 r., w ten sposób, że powodowi domagali się zasądzenia na ich rzecz kwot po 242.362,82 zł dla każdego z nich. Podczas posiedzenia dnia 27 listopada 2013 r. żądali ostatecznie zapłaty kwot po 291.066,86 zł z odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Na skutek przekształceń tak dotyczących firmy, jak i związanych z reorganizacją i zbyciem przedsiębiorstwa ostatecznie pozwanymi w sprawie byli (...) S.A. w (...) S.A. w L. (zmiany – odpis z KRS – k. 65-73, postanowienie o dopozwaniu – k. 112, odpisy z KRS – k. 116-125, umowa przeniesienia przedsiębiorstwa – k. 126-140, odpis z KRS – k. 328-341).

Pozwani wnosili o oddalenie powództwa, podnosząc szereg zarzutów, w tym m.in. posiadania tytułu prawnego do korzystania z nieruchomości, nabycia służebności przez zasiedzenie, zawarcia umowy o bezpłatne korzystanie w sposób konkludentny.

Strony podtrzymywały stanowiska do zamknięcia rozprawy.

I. Podstawa faktyczna rozstrzygnięcia.

1. Ustalenie faktów, które Sąd uznał za udowodnione.

Powodowie są współwłaścicielami nieruchomości stanowiącej działki ew. (...) położonej w W. przy Al. (...), objętej KW (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Wołominie, w udziałach po 1/3.

(odpis z KW – k. 8-10, wypis z rejestru gruntów – k.11, postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku – k. 12, postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku – k. 180, wypis z rejestru gruntów – k. 181).

Decyzją Urzędu Miasta i Gminy W. z dnia 25.04.1979 r., na podstawie art. 35 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12.03.1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości, zezwolono inwestorowi zastępczemu na wejście w teren w związku z budową linii energetycznej 15 kV w W. i ustanowiono ograniczone prawa rzeczowe m.in. na nieruchomościach stanowiących dz. ew. (...) a będących własnością rodziców powodów – M. R. i P. R..

(decyzja – k. 20).

Na początku lat 80-ych ubiegłego wieku doszło do wybudowania linii energetycznej średniego napięcia (dalej linia sn) 15 kV na przedmiotowej nieruchomości. Zakład energetyczny dokonał tego bezprawnie. Brak jest decyzji administracyjnej bądź umowy cywilnoprawnej, które umożliwiłyby naruszenie własności poprzedników prawnych powodów, dawały podstawę do przeprowadzenia prac na gruncie, korzystania przez zakład energetyczny z linii sn na nieruchomości. Pozwanym nie przysługuje służebność gruntowa. Działki objęte KW (...) odpowiadają dawnym działkom (...). Dawne działki (...) wchodzą w skład innych nieruchomości (działka (...) nosi obecnie nr (...)).

(k. 84-91 – wykaz zmian gruntowych, wycinek mapy, akty własności ziemi, wypisy z rejestru gruntów, k. 188-189 – wypisy z rejestru gruntów).

Pismem z dnia 3 grudnia 1999 r. P. R. zwróciła się do Zakładu (...) S.A. o wyjaśnienie podstawy, na jakiej zrealizowano linię średniego napięcia na jej nieruchomości. Zażądała usunięcia słupów i linii. W odpowiedzi powołano się na wyżej wskazaną decyzję administracyjną (k. 15-19 – korespondencja).

Nikt nie zwracał się o zgodę na postawienie słupów i przeprowadzenie linii do poprzedników prawnych powodów. Mieszkali oni w innym miejscu niż położona jest nieruchomość, wykorzystywana była przez rodziców R. R. i E. W. rolniczo. Nie mogli uzyskać warunków zabudowy m.in. z uwagi na przebieg linii sn przez ich działki. W przypadku, gdyby nie było słupów powodowie zagospodarowaliby działkę w celach budowlanych lub usługowych; jest ona położona wzdłuż drogi krajowej (...), a więc jest to teren atrakcyjny.

(zeznania E. W. – k. 683-684).

Wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości za okres luty 1998 r. do końca kwietnia 2012 r. łącznie wynosi 727.088,45 zł.

(k. 445-489, k. 682-683 – opinia biegłego rzeczoznawcy A. G. (1) i ustne wyjaśnienia).

Przedmiotowa linia energetyczna zasila jedną stację transformatorową, odbiorcami energii za jej pośrednictwem może być około 60 gospodarstw domowych. Możliwe jest odłączenie linii i jej przeprowadzenie innym miejscu lub zastąpienie linią kablową biegnącą pod ziemią.

(opinia biegłego A. J. (1) – k. 701-704).

Aktualnie linia energetyczna wchodzi w skład przedsiębiorstwa (...) S.A. w L.. Do dnia 30.06.2007 r. wchodziła w skład przedsiębiorstwa (...) S.A. w R.. W wyniku przekształceń oraz zbycia przedsiębiorstwa pozwanymi ostatecznie były powyżej wskazane spółki.

(odpis z KRS – k. 65-73, postanowienie o dopoznaniu – k. 112, odpisy z KRS – k. 116-125, umowa przeniesienia przedsiębiorstwa – k. 126-140, odpis z KRS – k. 328-341).

2. Dowody, na których Sąd się oparł i przyczyny, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności.

Powyżej powołane ustalenia faktyczne poczyniono na podstawie szczegółowo wymienionych dokumentów. Zeznania powódki, czy prywatna korespondencja dołączona do pozwu nie budziły wątpliwości i nie były kwestionowane. Podobnie dokumenty urzędowe (ich kopie), takie jak wypisy z rejestru gruntów, odpisy z KW, decyzja, postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku.

Opinia biegłego A. J. nie była kwestionowana przez strony. Sąd dopuścił ten dowód, mając na uwadze podniesiony zarzut nadużycia prawa, a także kierując się konieczności wyjaśnienia istoty sprawy w zakresie żądania usunięcia linii sn. Ekspertyza nie odpowiedziała szczegółowo na wszelkie postawione pytania, jednakże jej ogólne wnioski dawały podstawę do rozpoznania sprawy. W tym zakresie była spójna, poprawna metodologicznie, logiczna i stanowiła podstawę poczynionych ustaleń.

(...) opinia rzeczoznawcy dołączona do pozwu stanowiła dokument prywatny, co za tym idzie stanowiła dowód jedynie tego, że osoba ją podpisująca złożyła oświadczenie o określonej treści. Wobec tego nie wykorzystano jej w ustaleniach.

W sprawie zasięgnięto opinii dwóch biegłych rzeczoznawców majątkowych. Pierwszy z operatów autorstwa P. W. został poddany zasadnej krytyce przez pozwanych. Przyjęte metoda, nieruchomości porównawcze, dowolność w zakresie ustalenia gruntu wyłączanego z użytku budziły wątpliwości. W związku z tym zlecono sporządzenie kolejnej opinii.

Operat A. G. uznano za zasługujący na uwzględnienie. Opinia była poprawna metodologicznie, logiczna, spójna, prawidłowo uzasadniona, uwzględniająca właściwości rynku podobnych nieruchomości i specyfikę przedmiotowej. Jej wnioski były możliwe do zweryfikowania. W ocenie Sądu nie budziła ona wątpliwości i stanowiła ona podstawę ustaleń.

Powyzsza opinia stanowiła podstawę określenia należnego wynagrodzenia, pomimo tego, że biegły nie był specjalistą w zakresie m.in. oddziaływania fal elektromagnetycznych. Należało uwzględnić, że obliczenie powierzchni gruntu, która została wyłączona z możliwości wykorzystania przez powodów biegły dokonał z jednej strony na podstawie pomiarów (rzeczywista zajętość), które co do zasady nie mogły budzić wątpliwości. Z drugiej strony przyjęta przez niego strefa ochronna nie była obliczona zgodnie ze specyfikacjami polskiej normy w tym zakresie. Brak jest aktualnie szczegółowych przepisów określających wprost powierzchnię, jaka wyłączona jest z korzystania w związku z przebiegiem linii sn. Biegły oparł się na niekwestionowanych danych z projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, który aczkolwiek nie stanowi jeszcze prawa miejscowego, to mógł być niewątpliwie podstawą do przyjęcia jaka rzeczywista powierzchnia wyłączona byłaby z korzystania w związku z posadowieniem słupów i linii na nieruchomości powodów (15 m). W ocenie Sądu było to wystarczające dla wydania opinii przez biegłego i określenia wynagrodzenia, co za tym idzie nie było potrzeby w związku z tym dla wykorzystania dalszych wiadomości specjalnych. Określenie w planie takiej powierzchni niewątpliwie wskazuje, że powodowie nie mogliby w takim obszarze korzystać z nieruchomości, można więc było w sposób niebudzący wątpliwości przyjąć, że w odpowiadającym tak określonej powierzchni zakresie należne było im wynagrodzenia za bezumowne wykorzystanie gruntu przez pozwanych.

II. Wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

W niniejszej sprawie zastosowanie znajdowały przepisy art. 225 w zw. z art. 224 § 2 k.c., art. 222 § 2 k.c. Ponadto z uwagi na podniesione zarzuty należało również rozważyć m.in. zastosowanie art. 292 w zw. z 172 § 1 i 7 k.c.

Legitymacja czynna powodów oraz wielkość udziałów we współwłasności przedmiotowej nieruchomości nie budziła wątpliwości wobec wykazania ich prawa odpisem z KW oraz postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku. Jako współwłaściciele mogli dochodzić wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości w wysokości odpowiadającej ich udziałom (po 1/3 każdy z nich) – art. 207 k.c., zaś pomimo tego, że z żądaniem usunięcia

linii energetycznej nie wystąpiły wszystkie osoby, którym przysługuje współdziałanie w prawie własności, możliwość wytoczenia powództwa tylko przez dwóch z nich uzasadniona była uprawnieniem wynikającym z art. 209 k.c.

Legitymacja bierna pozwanych również została w sprawie wykazana, zważywszy na własność przedmiotowej linii (art. 49 k.c.) przysługującą zakładowi energetycznemu oraz zbycie przedsiębiorstwa (art. 55² w zw. z art. 55¹ k.c.) i przekształcenia podmiotowe (połączenie spółek) po stronie pozwanych.

1. Wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości.

Przeprowadzone postępowanie dowodowe nie dało podstaw do podzielenia zarzutów pozwanych, jakoby przysługiwał im tytuł prawny do korzystania z nieruchomości powodów, doszło do nabycia służebności przesyłu (odpowiadającej jej służebności gruntowej) przez zasiedzenie czy też do zawarcia umowy o bezpłatne korzystanie z gruntu. Co do zasady powoływane przez pozwanych orzecznictwo i argumentację można byłoby uznać za zasadne, jednakże nie w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy.

W tym miejscu należy wskazać, że – wbrew zastrzeżeniom pozwanych – dopuszczalne w niniejszej sprawie było zmodyfikowanie powództwa przez powodów (rozszerzenie) ustnie na rozprawie. Obowiązek zmiany pozwu na piśmie wprowadzono w wyniku nowelizacji k.p.c. obowiązującej od 19.04.2010 r. Na podstawie ustawy zmieniającej kodeks z dnia (...)12.2009 r. – art. 4 ust. 1 – w sprawach wszczętych przed jej wejściem w życie do czasu zakończenia postępowania w instancji zastosowanie znajdują przepisy dotychczasowe. Wobec tego należało mieć na uwadze art. 192 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 18.04.2010 r., zgodnie z którym dla zmiany powództwa wystarczające było dokonanie tego na rozprawie w obecności przeciwnika, co też miało miejsce w niniejszej sprawie.

a. Brak tytułu prawnego do korzystania z nieruchomości wykazany został w sposób niebudzący wątpliwości dokumentami urzędowymi, tj. decyzją administracyjną i wypisami z rejestru gruntów, z których wynikało, że decyzja na którą powoływały się przedsiębiorstwa energetyczne (z dnia 25.04.1979 r.), mająca dać im uprawnienie do wkroczenia na teren powodów i postawienie tam linii sn, nie dotyczyła przedmiotowej nieruchomości. Tym samym brak było jakichkolwiek podstaw do powoływania się przez pozwanych na art. 35 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12.03.1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości, gdyż grunty stanowiące własność poprzedników powodów nie zostały nią objęte. W związku z tym nie było ani potrzeby ani możliwości rozważania charakteru uprawnienia powoda wynikającego z powyżej powołanych przepisów.

b. Nie można było podzielić twierdzeń pozwanych dotyczących nabycia prawa służebności gruntowej odpowiadającej przesyłowej przez zasiedzenie (art. 292 w zw. z art. 172 § 1 i 2 k.c.). Nie podważając samej możliwości nabycia przez przedsiębiorstwo przesyłowe w drodze zasiedzenia takiej służebności, w ocenie Sądu bieg zasiedzenia został przerwany poprzez wniesienie pozwu w niniejszej sprawie.

- Brak było podstaw do uznania, że do zasiedzenia miałyby dojść w dobrej wierze. Argumentacja pozwanych wskazująca, że nawet w przypadku gdyby przedsiębiorstwo nie dysponowało tytułem prawnym do nieruchomości to istotnym było wyłącznie przekonanie o tym, czy przysługuje mu wykonywane prawo, nie mogła się obronić w okolicznościach niniejszej sprawy.

Nie dokonując szczegółowych rozważań na temat istoty dobrej i złej wiary, wskazać należy tylko tyle, że ta pierwsza oznacza najogólniej błędne przekonanie danej osoby o tym, że istnieje dane prawo i ono jej przysługuje, o ile taką błędność należy w danych okolicznościach uznać za usprawiedliwioną. Zła wiara będzie zaś występować w sytuacji znajomości prawdziwego stanu rzeczy lub nie zasługującym na usprawiedliwienie braku wiedzy o nim. Dla ustalenia istnienia dobrej wiary konieczne jest zaistnienie u danej osoby przekonania o istnieniu danego prawa, które jest błędne, zaś tego rodzaju błąd w danych okolicznościach można uznać za usprawiedliwiony. Co do zasady dobra wiarę domniemywa się (art. 7 k.c.). Sąd jest związany tym domniemaniem, osoba mu zaprzeczająca powinna wykazać jego przeciwieństwo.

W ocenie Sądu w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę powodowie wykazali brak dobrej wiary przedsiębiorstwa, które rozpoczęło korzystanie z ich nieruchomości. Nastąpiło to poprzez udowodnienie, że do posadowienia linii energetycznej na przedmiotowych gruntach doszło bezprawnie. Wydana decyzja administracyjna nie obejmowała konkretnych, będących własnością strony powodowej działek ewidencyjnych, co za tym idzie wszelkie czynności związane z postawieniem słupów i przeprowadzeniem linii mogły być dokonane jedynie przy istnieniu pełnej świadomości dokonującego tego podmiotu co do braku tytułu prawnego do wkroczenia na przedmiotową nieruchomość. Istotne znaczenie ma to, że do czynności tych doszło w okresie PRL, gdy zakłady energetyczne działały jako przedsiębiorstwa państwowe. Nie było jakichkolwiek racjonalnych podstaw do przypisania tego rodzaju podmiotowi, który mógł chociażby korzystać z dostępnej dla aparatu państwowego dokumentacji, braku wiedzy o tym, że linia energetyczna przechodząca przez działki poprzedników powodów nie została tam zlokalizowana zgodnie z decyzją administracyjną. Nawet gdyby można było doszukiwać się tu błędnego mniemania co do uprawnienia przedsiębiorstwa po jego stronie, to zważywszy na panujące na przełomie lat 70 i 80 ubiegłego wieku stosunki gospodarcze i społeczne, oczywistą bezprawność działań związanych z wybudowaniem linii, nie było żadnych podstaw do uznania, iż tego rodzaju błąd w takich okolicznościach zasługuje na usprawiedliwienie. Przedstawiony wyżej a powołany przez powodów dowód był więc wystarczającym dla przyjęcia, że nawet brak wiedzy o prawdziwym stanie rzeczy zakładu energetycznego nie można uznać za usprawiedliwiony i co za tym idzie domniemanie dobrej wiary uznano za obalone.

- Przyjęcie złej wiary powodowało zaś, że z uwagi na treść art. 172 § 2 k.c. w zw. z art. 9 ustawy z dnia 28.07.1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny dla nabycia przez przedsiębiorstwo energetyczne służebności gruntowej przez zasiedzenie mogło dojść jedynie z upływem 30 lat. Nawet więc przyjęcie za pozwany, że do wybudowania linii sn doszło na początku lat 80-ych (wskazywano na 31.12.1980 r.) powodowało, że do nabycia służebności mogło dojść najwcześniej z dniem 31.12.2010 r. Pozew w niniejszej sprawie został wniesiony dnia 4 lutego 2008 r., co za tym idzie na podstawie art. 175 w zw. z art. 123 § 1 pkt 1 k.c. doszło do przerwania biegu zasiedzenia i do nabycia służebności dojść nie mogło.

Powyższe powodowało, że nie można było uwzględnić zarzutu zasiedzenia w niniejszej sprawie.

c. Brak było podstaw do przyjęcia, że doszło w sposób konkludentny do zawarcia umowy użyczenia o charakterze trwałym pomiędzy przedsiębiorstwem energetycznym a poprzednikami powodów lub nimi. Po pierwsze takiemu uznaniu sprzeciwiały się chociażby dowody w postaci pisma P. R. z dnia 03.12.1999 r. (k. 15), w którym zwraca się do zakładu energetycznego o wyjaśnienia dotyczące wybudowania linii i wskazuje na konieczność ich usunięcia. Możliwość uznania, że doszło do zawarcia umowy w sposób dorozumiany wymaga bowiem wykazania, że zamiarem obu stron było nawiązanie konkretnego stosunku prawnego o określonych elementach przedmiotowo istotnych. Powołane pismo zaprzecza jakoby po stronie poprzedniczki powodów istniał zamiar i świadomość zawarcia z zakładem energetycznym umowy użyczenia.

W ocenie niniejszego Sądu nie można w sposób automatyczny wywodzić, że w każdym wypadku długotrwałego tolerowania istnienia pewnego stanu dochodzi do nawiązania określonego stosunku prawnego, co sugerowała argumentacja pozwanych. W szczególności tego rodzaju twierdzenia nie znajdują podstawy w stanie faktycznym ustalonym w niniejszej sprawie. W zakresie wykazania okoliczności istotnych dla poczynienia ustalenia co do ewentualnego zawarcia w sposób dorozumiany umowy użyczenia konieczne było przeprowadzenie stosownego dowodu przez pozwanych (art. 6 k.c.). Powinni oni więc udowodnić, iż doszło do zgodnych zachowań stron odpowiadających w swojej treści elementom umowy użyczenia, tj. że powodowie bądź ich poprzednicy zezwolili zakładowi energetycznemu na bezpłatne używanie nieruchomości, przy czym doszło do oddania jej temu podmiotowi w tym celu. Istotnym szczególnie jest ten drugi element. Aby można było przypisać zachowaniu powodów dorozumiane zawarcie umowy konieczne było wykazanie w pierwszej kolejności, że przekazali oni (ich spadkodawcy) przedsiębiorstwu nieruchomość w celu korzystania z niej. Do nawiązania zaś stosunku prawnego konkludentnie mogłoby dojść dopiero - wobec upływu czasu i ich biernego zachowania - tylko poprzez przyjęcie, iż w ten sposób następnie doszło do zezwolenia na bezpłatne używanie gruntów.

Powyższe znajduje potwierdzenie w cytowanym przez pozwanych orzeczeniach Sądu Najwyższego. Przytaczane bowiem w pismach wypowiedzi z uzasadnień orzeczeń czy ich tezy zostały zacytowane wybiórczo, w oderwaniu od stojących u ich podstaw okoliczności faktycznych. Zarówno w wyroku z dnia 28.06.2005 r. (I CK 14/2005), z dnia 18.11.2000 r. (V CKN 122/00), czy orzeczeniu z 18.01.2007 r. (I CSK 223/06) w ustaleniach faktycznych wskazano na to, że w pierwszej kolejności doszło do wydania przez właścicieli nieruchomości przedsiębiorstwu przesyłowemu jej odpowiedniej części lub do jej udostępnienia w celu wybudowania urządzeń, pomimo czego nie ustanowiono odpowiedniej służebności czy też nie zawarto umowy zezwalającej na korzystanie z gruntu. W takich okolicznościach dalsze stosunki pomiędzy stronami, a w szczególności tolerowanie długotrwałe urządzeń i korzystania z nieruchomości przez przedsiębiorstwo ze strony właściciela, uzasadniało twierdzenie, że zachowania tego drugiego odpowiadają elementom umowy użyczenia.

W niniejszej sprawie brak było podstaw do przyjęcia, że takie okoliczności miały miejsce. Pozwani nie wykazali, że doszło do przekazania przez poprzedników powodów lub przez nich zakładowi energetycznemu części nieruchomości w celu wybudowania i eksploatacji linii sn. Co za tym idzie nie udowodniono wystąpienia istotnego elementu umowy użyczenia. Wobec tego nawet przyjęcie, że miało miejsce długotrwałe tolerowanie przez powodów korzystania z nieruchomości przez przedsiębiorstwo przesyłowe nie pozwalało na ustalenie, że doszło do nawiązania w sposób dorozumiany umowy użyczenia.

d. Powyżej przedstawione wywody dotyczące przypisania zakładowi energetycznemu złej wiary w kontekście zasiedzenia należało w pełni odnieść do korzystania z nieruchomości przez jego następców prawnych, jako posiadacz w takiej wierze. Bezprawność wybudowania linii, brak tytułu prawnego pozwanych, niemożliwość uznania braku wiedzy o prawdziwym stanie rzeczy za usprawiedliwione powodowały, że powodowie mogli domagać się od przedsiębiorstw wynagrodzenia za bezumowne korzystanie ze stanowiącej ich współwłasność nieruchomości na podstawie art. 225 w zw. z art. 224 § 2 k.c.

e. Dochodzone ostatecznie przez powodów kwoty zostały wykazane w postępowaniu przy pomocy dowodu z opinii biegłego, którą uznano za zasługującą na uwzględnienie, o czym wyżej w uzasadnieniu. W związku z tym powództwo należało uwzględnić, wyliczone przez rzeczoznawcę wynagrodzenie za każdy rok dzieląc na 3 i przyznając każdemu z powodów kwotę odpowiadającą takiemu iloczynowi.

Zarzut przedawnienia był skuteczny w części, tj. co do roszczeń dotyczących okresu sprzed 04.02.1998 r. (a więc cztery dni), wobec wniesienia pozwu dnia 04.02.2008 r. i żądania w nim wynagrodzenia za luty 1998 r. Brak było podstaw do uznania, iż roszczenie wiąże się z działalnością gospodarczą powodów, dochodzili bowiem wynagrodzenia jako osoby fizyczne; nie wykazano, że nieruchomość wykorzystywana jest w celu prowadzenia przedsiębiorstwa, co za tym idzie okres przedawnienia wynosił 10 lat (art. 118 k.c.).

Pozwani podnosili, że kwoty żądane przez powodów za okres wykraczający poza objęty opinią biegłego nie powinny być uwzględnione z powodu ich nieudowodnienia. Dla określenia wynagrodzenia konieczne jest bowiem posłużenie się wiedzą specjalną, powodowie nie wnosili o dopuszczenie stosownego dowodu co do okresu po kwietniu 2012 r. Zarzut ten był częściowo zasadny.

Zważywszy na art. 156 ust. 3 i 4 ustawy o gospodarce nieruchomościami, operat biegłego rzeczoznawcy i podane w nim wartości zachowywały aktualność przez okres 12 miesięcy od daty jego sporządzenia. Bezspornym musiało być, że w opinii sporządzonej w niniejszej sprawie w maju 2012 r. ostatnia wartość jaką podano dotyczyła okresu styczeń-kwiecień 2012 r. Powszechnie wiadomym jest, że w na rynku w kolejnych 12 miesiącach nie doszło do tak gwałtownych zmian cen, aby można było uznać podane wartości za nieaktualne. W związku z tym, w odniesieniu do okresu do kwietnia 2013 r. włącznie można było oprzeć się na danych wynikających z operatu szacunkowego, przyjmując za podstawę wynagrodzenie wynikające z opinii, po przeliczeniu kwoty należnej za odpowiednią część roku. W pozostałym zakresie, a więc w odniesieniu do kwot żądanych za okres od maja 2013 r. brak było podstaw do oparcia się na operacie szacunkowym i w tym zakresie należało uwzględnić zarzut nieudowodnienia dochodzonych kwot oraz powództwo oddalić.

Mając na uwadze, że z dniem 30.06.2007 r. doszło do przeniesienia przedsiębiorstwa z poprzednika (...) (...)na (...) Dystrybucję, stosowne dochodzone pozwem kwoty za okres od dnia 04.02.1998 r. do 30.06.2007 r. należało zasądzić od pierwszej ze spółek, zaś za okres od dnia 01.07.2007 r. do 30.04.2013 r. od drugiej z nich, opierając się na wyliczeniach biegłego.

f. Orzeczenie o odsetkach zapadło na podstawie art. 481 § 1 i 2 w zw. z art. 359 § 1 i 2 k.c. Należało w tym zakresie uwzględnić, że wynagrodzenie z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości nie stanowi świadczenia okresowego. Mając na uwadze art. 455 k.c., za chwilę od której pozwane spółki pozostają w opóźnieniu należy uznać datę wniesienia pozwu.

Zważyć jednakże należało, że powodowie powództwem dochodzili jedynie kwot za okres od lutego 1998 r. do końca 2001 r. Natomiast jego rozszerzenie o dalsze okresy nastąpiło w piśmie z dnia 25.11.2009 r. Nie sprecyzowano w nim jednakże żądanych kwot. Wobec tego nie można było przyjąć, że od chwili doręczenia pozwanym tego pisma pozostają oni w opóźnieniu co do zaspokojenia nowych roszczeń, gdyż nieznaną im była ich wysokość. Do ich sprecyzowania doszło dopiero na rozprawie dnia 26.06.2013 r., co za tym idzie dopiero od tego dnia można było uznać, że pozwani zostali wezwani do zapłaty określonej kwoty i pozostają w opóźnieniu.

Mając to na uwadze, odsetki od wynagrodzenia należnego za okres od 04.02.1998 r. do 31.12.2001 r. należało zasądzić od dnia 04.02.2008 r., zaś od wszelkich pozostałych należności przypadających po 1 stycznia 2002 r. - od dnia 26 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty.

2. Przywrócenie stanu zgodnego z prawem.

Wszelkie powołane w pkt 1 wywody dotyczące braku tytułu prawnego pozwanych do przedmiotowej nieruchomości, przerwania biegu zasiedzenia i niemożności przyjęcia, iż doszło w sposób dorozumiany do zawarcia umowy użyczenia, należało uwzględnić przy rozstrzygnięciu roszczenia opartego na art. 222 § 2 k.c.

a. Powodowie wykazali zarówno swój tytuł własności, jak i brak skutecznego względem nich uprawnienia pozwanych. Co za tym idzie mogli domagać się przywrócenia stanu zgodnego z prawem poprzez usunięcie linii energetycznej sn.

b. Uwzględniając zarzuty nadużycia prawa, Sąd z urzędu dopuścił dowód z opinii biegłego w celu m.in. ustalenia znaczenia, jakie przedmiotowa linia ma dla lokalnej społeczności w zakresie zaopatrzenia w energię, możliwości jej usunięcia i skutków takiego działania. Sporządzona przez specjalistę opinia nie zawierała odpowiedzi na wszelkie postawione pytania, jednakże wynikało z niej w sposób nie budzący wątpliwości, że aczkolwiek linia energetyczna służy do dostarczania energii do pobliskiej miejscowości to jest możliwe jej usunięcie i przeprowadzenie linii w innym miejscu, po uzyskaniu stosownych podstaw prawnych do ewentualnej ingerencji w własność osób trzecich, zaś ewentualne czynności z tym związane (już po wybudowaniu nowej trakeji czy przeprowadzeniu linii pod ziemią) nie powinny spowodować pozbawienia odbiorców energii w odczuwalny sposób.

Uznając w tym zakresie opinię za zasługującą na podzielenie, brak było podstaw do uwzględnienia zarzutu nadużycia prawa za zasadny. Konfrontacja chronionych dóbr: bezprawnie naruszonej własności i konieczności zaspokojenia potrzeb odbiorców energii (co może być dokonane odmiennie niż obecnie i przy poszanowaniu praw osób trzecich), nie dawała podstawy do przyjęcia, że należy w niniejszej sprawie dać prymat drugiemu z nich. Przedsiębiorstwo przesyłowe ma możliwość zrealizowania swych zadań w inny sposób, co nie spowoduje poważnych utrudnień dla odbiorców energii. Pozwani nie wykazali, że ewentualne czynności związane z usunięciem urządzeń i zapewnieniem dostarczenia energii w inny sposób będą tak kosztowne (w szczególności w porównaniu do wartości przedmiotowej nieruchomości), że roszczenie nie może być uwzględnione. W takich okolicznościach nie można było uznać wystąpienia przez powodów z żądaniem opartym na art. 222 § 2 k.c. za sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa czy zasadami współżycia społecznego (art. 5 k.c.).

c. Jednocześnie Sąd uznał, że zachodzą podstawy do zastosowania art. 320 k.c. Nie może bowiem budzić wątpliwości, że w celu zapewnienia odbiorcom energii jej nieprzerwanych dostaw, nie narażania na niedogodności osób trzecich,

konieczne do przeprowadzenia prace budowlane i uzyskanie stosownych decyzji czy praw w celu przeprowadzenia linii w innym miejscu, konieczne jest zapewnienie pozwanemu przedsiębiorstwu odpowiedniego czasu. W tym zakresie nie można było podzielić twierdzeń powodów, że sama długotrwałość postępowania powinna spowodować, iż w jego trakcie pozwana spółka mogła podjąć stosowne działania, co wynika chociażby z konsekwentnego stanowiska tej strony w procesie, którym kwestionowano zasadność żądań pozwu. W ocenie Sądu termin trzyletni jest odpowiedni i optymalny dla zapewnienia z jednej strony możliwości usunięcia linii z nieruchomości powodów, z drugiej zaś utrzymania dostaw energii przez przedsiębiorstwo użyteczności publicznej dla osób trzecich. Uwzględniła on interesy obu stron, a także potrzebę niedoprowadzenia do narażenia na uszczerbek interesów odbiorców energii.

Wobec tego, uwzględniając żądanie usunięcia linii sn na podstawie art. 222 § 2 k.c., jednocześnie mając na uwadze art. 320 k.p.c., określono termin wykonania tej czynności na 36 miesięcy do daty uprawomocnienia się wyroku.

III. Postanowienia w przedmiocie kosztów procesu i kosztów sądowych.

1. Wobec wydania wyroku w sprawie, stosownie do art. 108 § 1 k.p.c. Sąd zobligowany był do rozstrzygnięcia o kosztach procesu.

Wniosek o ich zasądzenie powodowie zgłosili przed zamknięciem rozprawy (por. art. 108 u.k.s.c., art. 109 § 1 k.p.c.). W niniejszej sprawie znajdowała zastosowanie zasada odpowiedzialności za wynik procesu, zgodnie z którą strona przegrywająca jest obowiązana zwrócić przeciwnikowi koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw. Zważywszy na to, że powodowie wygrali sprawę w przeważającej części – kwota co do której oddalono powództwo stanowiła minimalny ułamek dochodzonego roszczenia – brak było podstaw do wzajemnego zniesienia lub stosunkowego rozdzielenia kosztów. Przegrana w nieznacznym stopniu dawała podstawę do zastosowania art. 100 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 98 k.p.c. i obciążenie pozwanych obowiązkiem zwrotu całości kosztów procesu. Należało uwzględnić, że kwoty zasądzone od (...) S.A. stanowiły ok. 0,35 całości dochodzonego roszczenia. Wobec tego w takim stosunku pozwana ta była zobowiązana do zwrotu kosztów poniesionych przez każdego z powodów – w odpowiedniej części (opłata od pozwu w części dot. zapłaty i wynagrodzenie pełnomocnika). W pozostałym zakresie, tj. poniesione koszty związane z dochodzonym roszczeniem zapłaty (w 0,65 części) oraz żądaniem usunięcia linii sn - część opłat od pozwu i wynagrodzenia pełnomocnika - zwrócić powodom powinna druga z pozwanych spółek.

2. W trakcie postępowania wystąpiły nieopłacone koszty sądowe (wynagrodzenia biegłych). Pobierano zaliczki na poczet wydatków, jednakże nie dochodziło do ich rozliczenia w związku z wydawanymi postanowieniami w przedmiocie przyznania wynagrodzenia za czynności biegłych. Wobec tego, jako niewykorzystane podlegały one zwrotowi (art. 84 ust. 1 u.k.s.c.).

Jednocześnie nieopłaconymi wydatkami, stosownie do art. 83 ust. 2 w zw. z art. 113 u.k.s.c. obciążono pozwanych, zgodnie z zasadami opisanymi powyżej (pkt III.1), a związanymi z wynikiem postępowania.